

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ЯК СКЛADOVA ЗАГАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Смерницький Дем'ян Вікторович

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу науково-методичної роботи
лабораторії науково-організаційного забезпечення
судово-експертної діяльності Державного науково-
дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ України
м. Київ, Україна*

Тригубенко Марина Володимирівна

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу спеціальної
підготовки та підвищення кваліфікації судових
експертів лабораторії науково-організаційного забезпечення
судово-експертної діяльності Державного науково-
дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ України
м. Київ, Україна*

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю відповідно до ст. 3 Конституції України [1].

В. Р. Макаровська зазначає, що в сучасній доктрині прав людини право людини на охорону здоров'я належить до категорії її основних та невідчужуваних прав. Воно є фундаментальним, природним, невід'ємним, загальним правом і має індивідуальний характер [2, с. 156]. За своїм змістом належить до категорії найбільш життєво важливих фізичних прав людини [3, с. 10].

Захист прав споживачів є пріоритетним напрямом діяльності держави шляхом забезпечення якості та безпечності продукції, проведення її експертизи на предмет дотримання необхідних норм встановлених в нормативно-правових та нормативних документах, нагляду та контролю за господарською діяльністю.

У ст. 42 Конституції України встановлено, що держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів [1].

Господарський кодекс України ст. 39 встановлює норму, що споживачі, які перебувають на території України, під час придбання,

замовлення або використання товарів (робіт, послуг) з метою задоволення своїх потреб мають право на: державний захист своїх прав; гарантований рівень споживання; належну якість товарів (робіт, послуг); безпеку товарів (робіт, послуг); необхідну, доступну та достовірну інформацію про кількість, якість і асортимент товарів (робіт, послуг); відшкодування збитків, завданих товарами (роботами, послугами) неналежної якості, а також шкоди, заподіяної небезпечними для життя і здоров'я людей товарами (роботами, послугами), у випадках, передбачених законом; звернення до суду та інших уповноважених органів влади за захистом порушених прав або законних інтересів [4].

Права споживачів, механізм реалізації захисту цих прав та відносини між споживачами товарів (робіт, послуг) і виробниками (виконавцями, продавцями) регулюються Законом України «Про захист прав споживачів» [5] та іншими законодавчими актами.

Закон України «Про захист прав споживачів» [5] регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів.

У відповідності до ст. 5 Закону [5] держава забезпечує споживачам захист їх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності.

Захист прав споживачів здійснюють центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту прав споживачів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, місцеві державні адміністрації, інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування згідно із законом, а також суди.

Захист прав споживачів у сфері безпечності та якості харчових продуктів, інформування про їх властивості, у тому числі маркування, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та якості харчових продуктів.

Виробник (виконавець) забезпечує належну роботу (застосування, використання) продукції, в тому числі комплектуючих виробів, протягом гарантійного строку, встановленого нормативно-правовими актами чи договором.

У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку недоліків споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством, має право вимагати: пропорційного зменшення ціни;

безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк; відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку істотних недоліків, які виникли з вини виробника товару (продавця, виконавця), або фальсифікації товару, підтверджених за необхідності висновком експертизи, споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством і на підставі обов'язкових для сторін правил чи договору, має право за своїм вибором вимагати від продавця або виробника: розірвання договору та повернення сплаченої за товар грошової суми; вимагати заміни товару на такий же товар або на аналогічний, з числа наявних у продавця (виробника), товар.

Споживач має право обміняти несподобаний товар належної якості на аналогічний у продавця, в якого він був придбаний, якщо товар не задовольнив його за формою, габаритами, фасоном, кольором, розміром або з інших причин не може бути ним використаний за призначенням. Право на обмін товару належної якості споживач має протягом чотирнадцяти днів, не рахуючи дня купівлі, якщо триваліший строк не оголошений продавцем.

Крім того, Законом [5] передбачені: права споживача у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг); права споживача в разі придбання ним продукції у кредит; права споживача в разі укладення договору поза торговельними або офісними приміщеннями; право споживача у разі укладення договору на відстані.

Споживач має право на те, щоб продукція за звичайних умов її використання, зберігання і транспортування була безпечною для його життя, здоров'я, навколишнього природного середовища, а також не завдавала шкоди його майну.

Також, споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Інформація повинна бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги).

Захист прав споживачів, передбачених законодавством, здійснюється судом.

З метою захисту своїх законних прав та інтересів споживачі мають право об'єднуватися у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів). Об'єднання споживачів є громадськими організаціями, що провадять свою діяльність відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» [6].

Підводячи пені підсумки розгляду питання захисту прав споживачів можна зазначити, що одним з пріоритетних напрямів діяльності держави є захист здоров'я людей, забезпечення екологічної безпеки шляхом контролю за якістю і безпечністю продукції та виробництва, а також встановлення у нормативно-правових актах відповідних прав споживачів продукції та нагляд за їх дотриманням.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Макаровська В.Р. Адміністративно-правове регулювання виробництва та споживання генетично модифікованих харчових продуктів. *Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення)*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 17–18 квіт. 2008 р.). С. 155–159.
3. Гладун З. Права людини у сфері охорони здоров'я. *Вісник Львівського університету. Сер.: юридична*. 2004. Вип. 40. С. 8–23.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
5. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст. 379.
6. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст. 1.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-28>

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МЕНТАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Татаренко Галина Вікторівна

*кандидат юридичних наук, професор,
професорка кафедри публічного та приватного права,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Котова Любов Вячеславна

*кандидат юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри публічного та приватного права,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Від 2014 року Україна бореться за відновлення суверенітету та територіальної цілісності, протистоїть агресору, зберігаючи національну ідентичність і прагнучи історичної справедливості. Національна ідентичність як ключовий елемент державності базується на самоусвідомленні народу через історію, культуру та політику. В умовах